

Raad van State verkoopt digitale overheid ongevraagd forse dreun

Op 31 augustus 2018 kwam de Afdeling Advisering van de Raad van State (RvS) ongevraagd met [dertig pagina's groot advies](#) aan het kabinet over de effecten van de digitalisering voor de rechtsstatelijke verhoudingen. Zo vaak geeft de RvS geen ongevraagde adviezen, want het laatste dateert uit 2015. Ze wijst in het advies op bestaande knelpunten bij digitale overheidscommunicatie en bij wetgeving en geeft zij een aantal adviezen om die te verbeteren. Zij doet dat op een beschaafde wijze, die echter niets aan de verbeelding overlaat. De knelpunten die beschreven worden betreffen vaak zeer burgeronvriendelijke situaties die door de overheid in een poging om in het digitale tijdperk bij te blijven nogal mank zijn ingevoerd. In de adviezen die de RvS geeft zij meteen een opsomming van wetsontwerpen op landelijk en Europees die thans onder handen zijn, waar de adviezen al in ten uitvoer zouden moeten worden gebracht. Eén daarvan is het [wetsontwerp Gegevensverwerking door Samenwerkingsverbanden](#), dat ik twee keer [hier besprak](#). Voor degenen die geen trek hebben om het hele rapport te lezen is er ook [een persbericht](#) van de RvS. [De NRC berichtte](#) er op 6 september over.

Constateringen

De RvS ziet dat de overheid zich probeert in te stellen op een

wereld met digitale communicatie en gegevensverwerking(de iSamenleving) en daarbij de ambitie heeft een iOverheid worden. **Meteen constateert de RvS dat vooral het gemak voor de overheid en niet voor de burger voorop staat.** Bij de implicaties voor de verhouding overheid en burger wordt onvoldoende stil gestaan. De RvS vreest dan ook dat de burger opgezadeld dreigt te worden met de risico's , het ongemak en de nadelen van het gebruik van nieuwe technieken.

Omgekeerde bewijslast

De burger dreigt ook geconfronteerd te worden met besluiten die genomen zijn op basis van gegevens die van verschillende bestuursorganen(bijv. bij samenwerkingsverbanden daarvan). Het valt dan niet meer na te gaan of de besluiten op basis van de correcte gegevens genomen zijn. Algoritmen, gebruikt bij big-data-analyse, doen niets anders dan statistische verbanden zoeken, Het statistische verband of correlatie wijst op een verhoogde waarschijnlijkheid dat er een verband is. maar daarmee staat niet vast dat er een verband is en hoe het verband eruit ziet. Een verband wil ook geenszins zeggen dat er een causale relatie is. Het is evident dat er sprake kan zijn van flinke "collateral damage", waarbij de burger de eigen "onschuld" geacht wordt te bewijzen. [De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid](#) wijst daarbij op het verdwijnen van de onschuldpresumptie.

Adviezen

De Rvs geeft de overheid drie adviezen die inhoudelijk op niet mis te verstane wijze aangeven dat de digitale overheid ernstig te kort schiet in de relatie met haar burgers. Dat de overheid onbehoorlijk handelt.

1. Ze adviseert de beginselen van behoorlijk bestuur, in het bijzonder het motiverings- en het zorgvuldigheidsbeginsel verscherpt te interpreteren in de context van digitalisering. Ze zegt daarmee dat de overheid thans onbehoorlijk handelt. Dat betekent onder

meer dat in een besluit moet worden toegelicht welke beslisregels(algoritmen) zijn gebruikt en welke gegevens zijn overgenomen van andere bestuursorganen. Dit is een onverholven waarschuwing aan de overheid bij [het wetsontwerp Gegevensverwerking door Samenwerkingsverbanden.](#)

2. Ze adviseert een nieuw beginsel van behoorlijk bestuur nader te ontwikkelen en te operationaliseren: het recht op toegang tot een **zinvol** contact met de overheid .
3. Ze adviseert in algemene zin terughoudend te zijn met zogenaamd techniekonafhankelijk wetgeven. Ze vraagt ook om ICT en uitvoering vanaf het begin onderdeel te laten zijn van wet- en regelgeving en daar het wetgevingsproces op in te richten.

Rechtsbescherming

De RvS licht in het rapport de besproken punten toe met voorbeelden waarbij het grandioos mis ging bij de overheid. Ze wijst dan ook op het grote belang van een effectieve rechtsbescherming van de burger. Daarbij geeft ze aan dat de Algemene wet bestuursrecht is opgehangen aan het individuele besluitbegrip. Daarmee werd oorspronkelijk bedoeld dat per individueel geval een afweging wordt gemaakt en aan de hand daarvan een besluit wordt genomen. Door de digitalisering en koppelingen tussen databases van diensten komt echter ruim de helft van de beschikkingen zo niet meer tot stand. Ze constateert ook dat de Algemene Verordening Gegevensbescherming(AVG) ook geen of weinig effectieve rechtsbescherming biedt aan de burger

Foutcorrectie

De RvS hecht ook bijzonder veel waarde aan een effectieve mogelijkheid dat fouten in de opgeslagen gegevens effectief kunnen worden gecorrigeerd op aanwijzing van de burger. Om te voorkomen dat zoals nu overheidsdiensten naar elkaar wijzen. De RvS geeft een duidelijk signaal aan de overheid dat die met

de digitalisering een andere, meer burger-vriendelijke en staatrechtelijk juistere koers moet varen.

Ze verkoopt met het rapport de i0verheid een forse dreun.

W.J. Jongejan, 10 september 2018